

HEINRICH BOELL STIFTUNG
SERBIA, MONTENEGRO, KOSOVO

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Mirovni aktivizam u Hrvatskoj i regiji 90-ih godina

Autorica nastavnog plana:

dr.sc. Maja Nenadović

Urednik nastavnog plana:

Nikica Torbica

Publikacija je rezultat projekta “*Različiti putevi – zajedničke vrijednosti*” koji finansira Evropska unija u okviru programa Evropa za građane.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO).

**Mirovni aktivizam
u Hrvatskoj i regiji
90-ih godina**

TEMA

antiratni i mirovnjački aktivizam u Hrvatskoj i regiji u devedesetima, do danas

KONTEKST

Mirovni ili antiratni aktivizam u Hrvatskoj i regiji tijekom 90-ih godina predstavlja temu kroz koju možemo obraditi pitanje uloge pojedinca tijekom ratnih zbivanja. Ova tema, također, predstavlja uvod u temu građanskog aktivizma i rada civilnog društva općenito. Obje ove teme su od visokog značaja za građansko obrazovanje. Učenjem o važnim i istaknutim ličnostima, organizacijama i događajima u kontekstu mirovnog aktivizma tog perioda, postajemo sposobni propitivati uvriježene stereotipe da se u ratnom stanju društvu može doprinijeti samo oružjem, ali i da su građani susjednih zemalja jednoglasno podržavali ratove tijekom 1990-ih. Izravnim povezivanjem sa suvremenim temama koje se tiču europskih vrijednosti, proširenja Europske unije i procesa integracije, kao i procesa regionalnog pomirenja, ove kartice za povijest nude zanimljivu i novu perspektivu na rad i aktivizam “običnih” ljudi koji su vjerovali u mir, solidarnosti bolje sutra.

Ovaj se sat može provesti na nastavi povijesti u 8. razredu osnovne škole i 4. razredu srednje škole, unutar domena društvo, politika te filozofsko-religijsko-kulturno stvaralaštvo, a u korelaciji s građanskim odgojem i obrazovanjem.

CILJEVI

- podizanje svijesti o mirovnom i antiratnom aktivizmu te djelovanju nevladinih organizacija/civilnog društva tijekom 90-ih godina u Hrvatskoj i regiji;
- izgradnja kritičkoga mišljenja na temu Domovinskog rata, kršenja ljudskih prava, mirovnog/antiratnog aktivizma;
- pružanje mogućnosti učenicima da preispitaju vlastite stavove;
- razvoj vještina raspravljanja i javnog nastupa učenika

ISHODI UČENJA

- Učenici mogu objasniti ključne pojmove povezane sa mirovnim i antiratnim aktivizmom;
- Učenici mogu kritički procijeniti i identificirati uzroke i motive mirovnog i antiratnog aktivizma u Hrvatskoj i regiji 90-ih godina;
- Učenici mogu raspravljati o višestrukim perspektivama vezanim uz temu raspada Savezne Federativne Republike Jugoslavije;
- Učenici imaju poboljšanu sposobnost uspoređivanja vremenskih razdoblja/konceptata;

MATERIJAL I POTREBNA OPREMA

“Mirovni aktivizam u Hrvatskoj i regiji 90ih godina” povijesne kartice

Ovisno od aktivnosti koju odaberete, sa povijesnim karticama:

Ljepljiva traka; flipchart ili plakati za pisanje; računalo; projektor; zvučnik

Online verzija i verzija za ispis dostupna na: www.yihr.hr

TRAJANJE

90 minuta (dva školska sata, ili u obliku blok-sata, ili u razmaku od tjedan dana)

TIJEK NASTAVNOG SATA

U ovom dijelu je opisano nekoliko različitih mogućnosti primjene metode povijesnih kartica - na nastavniku je da procijeni koja od aktivnosti bi najbolje odgovarala razredu/predmetu/dobnoj skupini učenika.

Svaka od aktivnosti pokriva trajanje cijelog nastavnog sata (30-35 minuta), sa prijedlogom da neovisno od odabrane aktivnosti odradite uvodni grupni *brainstorming* (oluju ideja) tokom prvog susreta učenika s ovom temom.

UVODNI DIO: 10 MINUTA

Svrha je uvodnoga dijela nastavnoga sata utvrditi razinu znanja o mirovnom i antiratnom aktivizmu kojom učenici raspolažu. Preporučujemo postavljanje sljedećih pitanja:

Što za vas predstavlja riječ „mir“?

Što za vas predstavlja riječ „nenasilje“?

Koji su mirni načini rješavanja sukoba?

Što vam prvo pada na pamet kada čujete riječi „mirovni aktivizam“?

Kako bi definirali mirovni ili antiratni aktivizam?

AKTIVNOST: ZAJEDNIČKO (GRUPNO) ČITANJE KARTICA I RASPRAVLJANJE

Potrebni materijal: Tiskane povijesne kartice.

Pripreme: Raširite kartice na koje se želite usredotočiti na satu na stol.

Upute:

- 1) Zamolite svakog učenika da odabere jednu (ili dvije) kartice. Učenici bi trebali odabrati karticu na temelju onoga što je im je vizualno privlačno ili što im se čini zanimljivim – ne bi trebali čitati natpis na poleđini kartica.
- 2) Recite učenicima da prouče odabranu karticu ili kartice, pročitaju tekst te pitaju nastavnika/cu za dodatne informacije ukoliko im nešto nije jasno.
- 3) Razred podijelite u nekoliko skupina, ovisno o broju kategorija koje namjeravate imati za vrijeme grupne rasprave (nastavnik/facilitator unaprijed odlučuje o kategorijama koje su važne i mogu se primijeniti na satu):
  - 1) Učenici koji na svojim karticama imaju pojedince/osobe/povijesne ličnosti trebaju stati u jedan kut učionice;
  - 2) Učenici čije kartice prikazuju kulturu, sport, zabavu (glazbu, likovnu umjetnost, književnost, filmove) trebaju stati u drugi kut učionice;

- 3) Učenici koji imaju prizore aktivnosti, događaja ili zbivanja trebaju stati u treći kut učionice;
- 4) itd.
- 4) Nakon što se skupine formiraju, zadatak im je međusobno usporediti kartice u grupnoj raspravi: (Kakve slike imamo u skupini? Postoji li sličnosti među njima? Kakve su razlike? Kakvo raspoloženje prenose i kakvu poruku šalju? Što nas uče o temi/povijesnome razdoblju? Itd.)
- 5) Nakon grupne rasprave, nastavnik/facilitator poziva učenike da predstave kartice koje su odabrali te da ostatku razreda objasne što ih je navelo da odaberu baš te kartice, što one predstavljaju, koju poruku šalju, itd.

AKTIVNOST: IZRADA PLAKATA SA POVIJESNIM KARTICAMA

Potrebni materijali: tiskane povijesne kartice, trake, flipchart papiri, markeri.

Priprema: Raširite kartice na koje se želite usredotočiti tijekom sata na stol tako da su učenicima jasno vidljive slike. (Najbolje je broj kartica svesti na minimum kako učenici ne bi bili preopterećeni prevelikim izborom).

Upute:

- 1) Recite svakom učeniku da odabere jednu karticu. Trebali bi odabrati karticu koja im je vizualno zanimljiva – dok biraju, učenici ne bi trebali okretati kartice i čitati tekst na poledini.
- 2) Uputite učenike da prouče karticu(e) koje su odabrali, pročitaju tekst i pitaju nastavnika/cu ukoliko im nešto nije jasno.
- 3) Napravite nekoliko nasumičnih skupina od četiri do pet učenika (npr. brojalicom 1-5) Ili rasporedite učenike u skupine prema kategoriji kartica koje su odabrali (kategorije su naznačene obojanim kvadratima u desnom gornjem kutu svake kartice; napomena: neke kartice su više-kategorijske).
- 4) Učenici, unutar svoje skupine, uspoređuju fotografije i raspravljaju „Ovu sam fotografiju odabrao/la jer...“ Nakon toga, zamolite učenike da odaberu jednu fotografiju u svojoj skupini koja prenosi najsnažniju

ili najvažniju poruku.) Nakon što su učenici odabrali jednu fotografiju/karticu (ili, ako mogu objasniti poveznicu, mogu upotrijebiti i više kartica), zamolite ih da izrade plakat.

- 5) Karticu mogu zaljepiti pomoću samoljepljive trake na flipchart papir i pisati ili crtati oko nje. Cilj je izraditi plakat koji jasno prenosi poruku i povijest koju opisuje fotografija/prikaz.
- 6) Nakon što su sve skupine pripremile svoje plakate, predstavljaju ih ostatku razrednoga odjela. Bilo bi poželjno da svaki član skupine nešto kaže o izradi plakata. Poslušajte sve prezentacije i potaknite učenike na postavljanje pitanja i komentiranje svakog predstavljanja. Nastavnik/ca vodi raspravu. Na kraju nastavnoga sata, nastavnik/facilitator trebao bi se osvrnuti na ključne kartice koje su odabrane za provedenu aktivnost te potaknuti učenike na promišljanje o snazi povijesnih komponenti svake kartice, zaključujući nastavni sat tako da se učenicima ostavi prostor za razmišljanje.

AKTIVNOST: POVIJESNE KARTICE – BINGO

Potrebni materijali: tiskane povijesne kartice, PowerPoint ili drugi tip prezentacije s trideset ili više kviz pitanja. Za online verziju kviza sugeriramo Kahoot.

Priprema: Raširite kartice na koje se želite usredotočiti na stol tako da su jasno vidljive učenicima.

Upute:

- 1) Pripremite kviz na temu koja pokriva vaš odabrani set kartica. Pitanja mogu biti: istina/laž, pitanja višestrukog izbora, kratki esej ili da/ne pitanja.
- 2) Ovaj je nastavni sat namijenjen vježbanju ili ponavljanju gradiva prije provjere znanja.
- 3) Podijelite razred u timove od dva do tri učenika. Svaki tim dobiva nekoliko, nasumično odabranih kartica iz seta (kao „šalabahter“ ili pomoć za kviz). Učenici imaju na raspolaganju 5 minuta za proučavanje kartica u svakoj skupini, a mogu i kratko porazgovarati o dodijeljenim karticama.
- 4) Pokrenite projekciju s kvizom pazeći, pri tome, da pitanja tj. odgovori imaju vremensko ograničenje (i da je odbrojavanje vidljivo prikazano).

Skupina koja želi odgovoriti na pitanje iz kviza može podići ruku i, ako točno odgovori, dobiva bod, a kviz se nastavlja sljedećim pitanjem. Ukoliko je ponuđeni odgovor netočan, odbrojavanje se nastavlja sve dok druga skupina ne ponudi točan odgovor.

- 5) Dinamičan tempo pitanja iz kviza, prijateljsko nadmetanje i najavljena (simbolična) nagrada pobjednicima zasigurno će doprinijeti da nastavni sat bude učinkovito ponavljanje predmetnoga područja ili povijesnoga razdoblja.

AKTIVNOST: SLUŠANJE INTERVJUA OSOBNIH SJEĆANJA NA ANTIRATNI AKTIVIZAM

Napomena: ova se aktivnost može provesti u razredu kroz nastavu, ili kao domaća zadaća

Potrebni materijali (u razredu): računalo, zvučnik, projektor

Priprema: odaberite jedan (ili dva) intervjua za poslušati zajedno sa učenicima

Arhiv "Osobna sjećanja na ratove i druge oblike političkog nasilja od 1941. do danas" ima razne intervjue, sugeriramo nekoliko koji se bave tematikom antiratnog ili mirovnog djelovanja tokom 1990ih:

GORAN BOŽIČEVIĆ

Link intervjua: www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/goran-bozicevic

O mirovnom aktivistu: *Jedan je od osnivača Volonterskog projekta Pakrac te je veliki dio rata u Hrvatskoj proveo na pakračkom području radeći na normalizaciji odnosa između zaraćenih strana. Nakon rata osniva Miramida centar te nastavlja s aktivnostima vezanim uz socijalnu obnovu i izgradnju mira diljem bivše Jugoslavije. I danas se bavi mirovnim aktivnostima kroz edukaciju i razvijanje dijaloga na području bivše Jugoslavije.*

Poslušajte:

- O volonterskom projektu Pakrac (1:40:39 - 2:01:30) - 20 minuta

SRĐAN DVORNIK

Link intervjuja: <http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/srdan-dvornik/>

O mirovnom aktivistu: *Jedan je od osnivača Antiratne kampanje u okviru koje je posebno bio angažiran na pitanjima vezanim uz prigovor savjesti i deložacije. Početkom 90-ih bio je zaposlen kao urednik u izdavaštvu, da bi 1994. počeo raditi kao izvršni direktor u Institutu otvoreno društvo. Kroz čitavo vrijeme vidljiv je njegov angažman usmjeren ka demokratizaciji društva i zaštiti ljudskih prava.*

Poslušajte:

- O aktivizmu, prigovoru savjesti, kršenjima ljudskih prava i organizacijama za ljudska prava (1:50:20 - 2:10:23) - 20 minuta

ANA RAFFAI

Link intervjuja: <http://www.osobnasjecanja.hr/video-arhiva/ana-raffai/>

O mirovnoj aktivistkinji: *Jedna od inicijatorica širenja ideje antiratnog djelovanja i nenasilja. Čelnica udruge RAND (Regionalna adresa za nenasilno djelovanje) koja kao svoj glavni cilj ističe promicanje nenasilja. RAND kroz edukaciju promiče vrijednosti nenasilnog djelovanja povezujući duhovnost, društveni angažman i proučavanje.*

Poslušajte:

- O početku mirovnog angažmana (33:36 - 46:00) - 13 minuta

Upute:

Nakon gledanja (isječaka) intervjuja, zajedno sa učenicima odradite refleksiju na ono što ste čuli. Moguća pitanja za potaknuti diskusiju su:

Što je potaknulo osobu na aktivizam? (Što im je smetalo, zašto?)

Kako su svojim djelovanjem doprinijeli izgradnji mira?

Možeš li neke od metoda iskoristiti i danas, kako bi zajednica u kojoj živiš postala bolja?

IZVORI

“Uporaba metode lente vremena u podučavanju”

Autori: Projektni tim „JustNow“ (Toolbox for teaching human rights)

https://teachjustnow.eu/wp-content/uploads/documents/cr/9_JustNow_projektni_tim_Uporaba_metode_lente_vremena.pdf

Vesna Janković i Nikola Mokrović (urednici), *Antiratna kampanja 1991.-2011. Neispričana povijest*, Documenta – Centar za suočavanje s prošalošću, 2011

IDEJE ZA DOMAĆU ZADAĆU

ZADATAK 1: Dodijeliti svakom učeniku jednu povijesnu karticu za samostalno istraživanje kod kuće. Učenici mogu istraživati dodatne informacije i napisati kratak istraživački esej koji će predstaviti ostatku razreda na sljedećem nastavnom satu.

ZADATAK 2: Zadati svim učenicima zadatak da napišu osvrt ili kratki esej, odgovarajući na sljedeće pitanje/a:

Što za tebe znači mir?

Zašto nam je važan mir?

Bez mira, kako bi izgledao svijet?

ZADATAK 3: Zadati učenicima da istraže jednog dobitnika ili dobitnicu Nobelove nagrade za mir, i da pripreme prezentaciju o toj osobi ili organizaciji, te ju predstave ostatku razreda na sljedećem nastavnom satu. Jedan učenik neka istraži pozadinu Nobelove nagrade za mir, jer je i ta povijest značajna za razumijevanje mirovnog aktivizma i antiratnih stavova. Pregled svih laureata: www.nobelprize.org/prizes/lists/all-nobel-peace-prizes/

Također im možete sugerirati da prouče alternativnu Nobelovu nagradu i njene laureate:

www.rightlivelikelihoodaward.org

ZADATAK 4: Zadati učenicima da istraže(kroz razgovor sa obitelji, susjedima, prijateljima) pitanje nepravde i aktivizma u modernom društvu, i da oko jednog od navedenih problema razrade okvir građanske akcije ili inicijative čiji je cilj doprinijeti rješavanju tog problema.

Neka razrade svoju građansku akciju ili inicijativu kroz slijedeća pitanja:

1. Kojom nepravdom u društvu ili problemom se vaša inicijativa bavi?
(kratko opišite problem, što/tko ga uzrokuje, na koga utječe i na koji način, koje su posljedice tog problema, itd.)
2. Zašto se želite baviti upravo ovim problemom? (opišite svoju motivaciju)
3. Što predlažete učiniti kroz vašu inicijativu?
  1. Kojem cilju težite?
  2. Koje metode ili aktivnosti planirate poduzeti?
  3. Koje rezultate se nadate polučiti ovom inicijativom?
4. Tko vam mogu biti partneri u zalaganju za vašu inicijativu?
5. Dajte ime svojoj građanskoj inicijativi, i simbol koji ju predstavlja.

